

KLUB TVORIVOSTI (33)

Ešte včera som to vedel... (2)

V predošlom pokračovaní sme sa venovali základným návodom na to, ako si pomôcť, keď si potrebujeme niečo zapamätať. Práve sa začína školský rok, a to je výzva na získanie ďalších pomôcok na *finty, ako si bez náročného bifľovania zapamätať viac*, ako sme dokázali doteraz.

Minule som sa pochválil, ako som po necelých hodine tréningu dokázal zopakovať dvadsať slovíčok (predmetov), ktoré mi povedali manželka a dcéra. A to odpred, odzadu aj na preskáčku.

Keď som si znova prečítal pôvodný prameň (autor Zielke), zistil som, že som nebol až taký dobrý, ako sme si mysleli. Účastníci kurzov autora spomínanej publikácie to vraj dokázali už po polhodinovej príprave.

Zielke priznáva, že tento systém on nevymyslel, používali ho vraj už pred 2 300 rokmi a možno aj dávnejšie. Je logické, že ľudia bez zošitov, ceruziek, diktafónov, mobilov, tabletov... museli vynaložiť väčšiu snahu, aby si zapamätali potrebné.

POĎME NA TO

Základným princípom tejto metódy je vytvoriť si (ešte ľahšie prevziať už odsúšané) rad pomocných slov – najmä ich obrazovú podobu. A nebudú to slová hoci-

jaké. Aby sa ľahko a natrvalo zapamätali, budú už svojím tvarom alebo významom určovať svoje miesto v poradí. Dôležité je aj to, aby boli od seba dostatočne verbálne, ale najmä vizuálne odlišné, aby nedochádzalo k ich nechcenej zámene.

Ponúkame vám zoznam:

1. Eiffelovka – viacerí autori dávajú na prvé miesto maják... je osamelý, pripomína jednotku... iní napríklad horiacu sviečku s ovisnutým knôtom, tá tiež pripomína jednotku. Mne sa už pred rokmi osvedčila Eiffelovka – tá je naozaj iba jedna – jej patrí jednotka.

2. Okuliare – ako druhé pomocné slovíčko sa okuliare vžili celkom logicky – majú dve sklá.

3. Trojzubec – na treťom mieste sa v literatúre navrhuje zväčša trojnožka. Stalo sa mi však aj to, že mladší účastníci vôbec nevedeli, čo je trojnožka. Tak som navrhol trojzubec, ktorý sa v podstate aj podobá na trojku.

4. Okno – má štyri hrany.

5. Ruka – má päť prstov.

6. Kocka – má šesť stien a máte radosť, ak sa vám podarí hodiť ju tak, že vám vyjde šesť bodov.

7. Týždenný kalendár – týždeň má sedem dní.

8. Pavúk – má osem nôh a jeho bruško s hlavou pripomínajú osmičku.

9. Novorodenec – narodí sa po deviatich mesiacoch.

10. Nohy – majú spolu desať prstov.

11. Futbalové mužstvo – má jedenásť hráčov.

12. Zvyčajný čas obeda – poludnie – významné postavenie hodinových ručičiek.

13. Nešťastné číslo (napr. požiar)

14. Zlatý prsteň – často býva vyrobený zo 14-karátového zlata.

15. Loď, ktorá ťahá 5 nákladných člnov.

16. Mladá slečna

17. Sedemnásťka je trocha problém, lebo už dosť dávno nezvykneme ho-

dinky posudzovať podľa počtu kameňov. Navrhujem trojuholník podľa obrázku.

18. Vojak vracajúci sa z prvej svetovej vojny.

19. Začiatok školského roku 1. 9.

20. Cigarety – v jednej škatulke je zväčša 20 cigariet.

21. Karty – 21 je najlepšia kombinácia pri hre očko.

22. Pár labutí – predstavte si ich plávajúce vedľa seba a netreba veľa fantázie, aby ste ich videli ako 22.

23. Staré pramene uvádzajú dva kone ťahajúce trojradličný pluh... ak viete niečo lepšie navrhnete – vylepšite to.

24. Vianočný stromček – 24. december – Štedrý večer.

25. 5 päťcípnych hviezd má spolu 25 cípov.

Pomocné čísla a im zodpovedajúce slová si zapamätajte ako obrázky. Po pár prečítaniach a pozretiach obrázkov to nezvykne robiť už problém.

A ČO S TÝM ĎALEJ?

Možno už aj samotné vymenovanie 25 predmetov odpredu, odzadu aj v rôznom poradí by možno prekvapilo, ale nebol by to nijaký veľký zázrak. My chceme viac

– chceme dokázať zopakovať až 25 predmetov, ktoré nám práve niekto povedal.

Po počutí každého nového slovíčka si ho predstavíme v obrazovej podobe. Súčasne si predstavíme zodpovedajúce pomocné slovíčko tiež v obrazovej podobe. Pritom sa snažíme priradiť k sebe ich obrazovú podobu. Najlepšie je vytvoriť si nezvyklú, dramatickú spojitosť medzi nimi. Ak je to možné, predstavme si aj zvuk, prípadne nejaký pocit. Čím takéto spojenie bude absurdnejšie, tým ľahšie si ho zapamätáme.

PRÍKLAD

Pre zjednodušenie to skúsme s 10 predmetmi.

Máte si zapamätať tieto slová (predmety):

1. ceruzka
2. počítač
3. kolobežka
4. auto
5. mobil
6. lopta
7. kytice
8. aktovka

9. rádio
10. kapusta

Teraz sa pohrajme s predstavivosťou a fantáziou. Povymýšľajme čo najfantastickejšie spojenia pomocných slovíčok s tými, ktoré si máte zapamätať.

1. **Eiffelovka – ceruzka.** Predstavme si napríklad ceruzku v tvare Eiffelovky alebo ceruzku vyššiu ako Eiffelovka.

2. **Okuliare – počítač.** Predstava, že cez okuliare pozeráme na počítač je málo dramatická. Zdramatizujme to – okuliare nám spadli na počítač a rozbili sa.

3. **Trojzubec – kolobežka.** Predstava kolobežky, ktorá má namiesto riadičiek trojzubec, na ktorom sme sa poranili, nepotrebuje viac zdramatizovať.

4. **Okno – auto.** Začuli sme škrípanie bŕzd... bežme k oknu a vidíme, že auto práve zrazilo chodca.

5. **Ruka – mobil.** Predstavme si, že v ruke držíme mobil tak dlho, že sa nám už z neho dymí.

6. **Kocka – lopta.** Nie je problém prestať si a zapamätať loptu v tvare kocky, a to tak, že na nej práve vidíme šesť bodov.

7. **Kalendár – kytica.** Pri pohľade na kalendára zisťujeme, že musíme ísť kúpiť kyticu pre mamu.

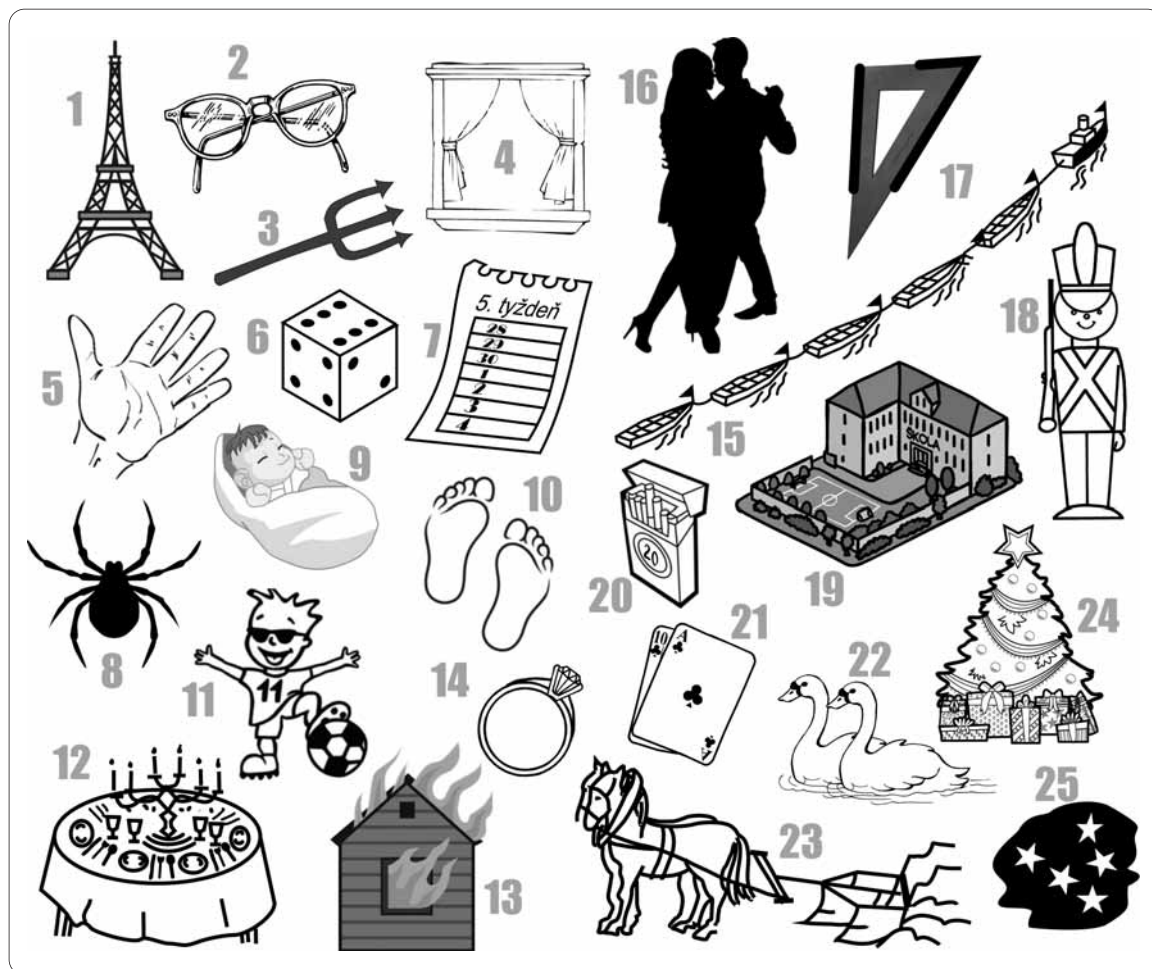
8. **Pavúk – aktovka.** Otvárate aktovku a z nej vylieza veľkánsky pavúk. Fúj!

9. **Novorodenec – rádio.** Dávate si pozor na to, aby ste nezapli rádio, keď bábätko spí.

10. **Nohy – kapusta.** Práve ste zakopli o kapustu, ktorú ste si nevšimli. Ja som si spomenul na to, ako som videl, keď sa šliapala kapusta predtým, než sa naložila na skvaseň.

Bez zábudlivosti by nebola pamäť.

Artur Nils Lundkvist

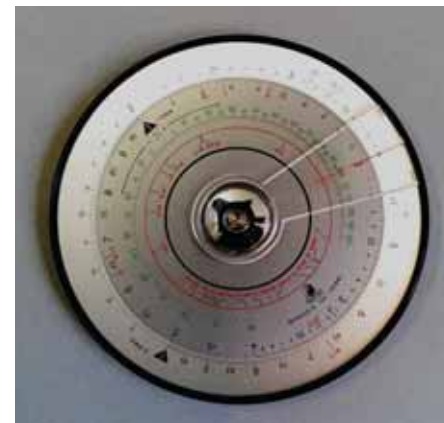
Pre lepšiu pamäť – návrh 25 obrazových pomocných symbolov k číslam od jedna do dvadsaťpäť.

Ing. Štefan Holakovský
Patentová a známková
kancelária GENIUM®
Ilustrácia
Marcela Pekarčíková
Foto Pixabay

Logaritmické pravítka

Logaritmické pravítka rôznych veľkosti

Logaritmické pravítko kruhovej konštrukcie

V minulých číslach sme sa dostali k prvým vreckovým elektronickým kalkulačkám. Staršia generácia by nám mohla vytknúť, keby sme zabudli na logaritmické pravítka.

Logaritmické pravítko je mechanická pomôcka na vykonávanie násobenia, delenia, ale aj na viacero ďalších matematických úkonov. Spravidla sa skladá z troch konštrukčných dielov. V pevnej základnej časti je uložená posuvná časť, ktorú mož-

no posúvať v drážkach pevnej časti podľa práve vykonávaných výpočtov. So základnou časťou sa tiež posuvne spája priesvitný jazdec s ryskami.

Základným princípom logaritmických pravítok bolo využitie navzájom posuv-

ných logaritmických stupníc (na pevnej časti a posuvnej časti), ktoré, zjednodušene povedané, zmenili násobenie na sčítanie logaritmov. Obdobne to bolo s delením.

Logaritmické pravítko bolo bežnou výbavou študentov, učiteľov vysokých škôl, ale aj konštruktérov a technikov až do začiatkov sedemdesiatych rokov minulého storočia. Potom ich nahradili elektronické kalkulačky.

Štefan Holakovský
Foto autor

OPÝTALI SME SA JAZYKOVEDCOV...

... na používanie slova čítač

Od čitateľa Quarku sme dostali otázku týkajúcu sa používania slova *čítač* ako pomenovania zariadenia, ktoré slúži na počítanie napríklad impulzov. Podľa názoru čitateľa ide o výraz prevzatý z češtiny, pričom v angličtine je jeho ekvivalentom výraz *counter*. Hoci zariadenie čosi počíta, podľa čitateľa ho nemožno nazvať slovom *počítač*, lebo v angličtine je to *computer*, a od čítania to má tiež ďaleko, lebo v angličtine by to bol *reader*. Pozrime sa na uvedený problém bližšie.

V najnovšom výkladovom slovníku slovenj zásoby slovenčiny, t. j. v Slovníku súčasného slovenského jazyka A – G (Bratislava: Veda 2006) sa pri slovese *čítať* okrem základného významu „vnímať zrakom text, prípadne ho nahlas reprodukovat“ a ďalších významov uvádza ako termín z oblasti informatiky aj význam „zachytávať rozličné impulzy, znaky, značky, obrazce, kódy, analyzovať a spracúvať ich“. Od slovesa *čítať* v tomto význame je príponou *-č* utvorené neživotné podstatné meno *čítač*, ktorému citovaný slovník pripisuje význam „zariadenie schopné zachytávať a spracúvať impulzy, údaje, čítacie zariadenie“ [v datí-

ve jednotného čísla má tvar *čítaču*, v lokáli tvar *(o) čítači*, v nominatíve a akuzatíve množného čísla tvar *(dva) čítače*]. Možno spomenúť, že slovo *čítač* funguje aj ako životné podstatné meno na pomenovanie osoby, ktorá číta umelecký, sprievodný, spravodajský alebo iný text napríklad na kultúrnych podujatiach, pri nahrávaní relácií, pri vysielaní spravodajstva a pod. (slovo *čítač* v tomto význame má v datíve a lokáli jednotného čísla tvar *čítačovi*, v nominatíve množného čísla tvar *(dvaja) čítači* a v akuzatíve tvar *[dvoch] čítačov*). Treba však povedať, že napríklad v Anglicko-slovenskom slovníku výpočtovej techniky od J. Ragna (Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1998) pri anglickom termíne *counter* sa uvádzajú slovenské ekvivalenty *sčítač*, *zberač*; *počítadlo*; *prehliadka* (podobu *sčítač* nepokladáme za vhodnú, pri tvorbe termínu by sa totiž malo vychádzať z nedokonavého slovesa *sčítavať*, teda mal by mať podobu *sčítavač*). V staršom Anglicko-slovenskom počítačovom slovníku od toho istého autora (Bratislava: Vydavateľstvo Alfa 1992), ktorý pripravil spolu s M. Beláko-

vou, pri anglickom termíne *counter* sa uvádzajú slovenské ekvivalenty *čítač*, *počítadlo*; *zberač*. Slovo *čítač* ako termín z oblasti informatiky v citovanom význame zaznamenáva aj Encyclopaedia Beliana 3 (Bratislava: Veda 2003).

Z naznačeného vyplýva, že slovo *čítač* ako termín z oblasti informatiky zatiaľ nemožno odmietať, hoci niektorí odborníci majú k nemu výhrady, ako to možno dokumentovať aj na výklade hesla *čítač* vo Wikipédii, kde sa uvádza „**čítač** (správnejšie **počítadlo**)...“, a na uvádzaní slovenských ekvivalentov pri anglickom termíne *counter* v niektorých anglicko-slovenských prekladových slovníkoch z oblasti informatiky. O tom, ktorý z výrazov *čítač*, *počítadlo* by sa mal jednoznačne uplatňovať v spojeniach typu *čítač/počítadlo impulzov*, *čítač/počítadlo frekvencie*, *dverný čítač/dverné počítadlo* a pod., mali by rozhodnúť príslušní odborníci z informatiky, resp. odborníci pracujúci na tvorbe Slovenskej terminologickej siete. Pri definitívnom rozhodnutí by však mali zohľadniť aj okolnosť, že úlohou uvedených zariadení je počítať impulzy, frekvenciu, počet osôb prechádzajúcich cez dvere a pod. a že slovo *čítač* označuje aj čítacie zariadenie, t. j. zariadenie na čítanie textu.

PaedDr. Matej Považaj, CSc.